

Regeringskansliet, Klimat-och
näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet SOU 2025:51 Bättre förutsättningar för klimatanpassning (KN2025/01049)

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Uppsala län välkomnar utredningen och tillstyrker många av förslagen, då de skapar en tydlighet som kan förbättra arbetet med klimatanpassning.

Samtliga förslag som lämnas okommenterade tillstyrker Länsstyrelsen i sin helhet. De flesta kommenterade förslag tillstyrker Länsstyrelsen med förslag till ytterligare ändring.

Det finns dock förslag som avstyrks. Det mest omfattande är det föreslagna kravet på kommunerna att upphäva olämpliga detalplaner. Även om Länsstyrelsen delar behovet av att stoppa olämpliga bygglov, tror Länsstyrelsen att den föreslagna vägen är fel.

Länsstyrelsen avstyrker även förslaget om klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för dispens från strandskyddet då åtgärderna redan kan genomföras inom befintlig lagstiftning.

För att kunna ta ställning till förslaget om att dagvattenssystemets kapacitet ska regleras i lag efterfrågar Länsstyrelsen en fördjupad konsekvensanalys.

Slutligen framförs synpunkter gällande koppling till EU:s restaureringsförordning, att klimatanpassningsåtgärder bör utgå från ett avrinningsområdesperspektiv, samt att regeringen bör återinföra anslaget för klimatanpassning till länsstyrelserna.

Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för dispens från strandskyddet, avsnitt 8.1

Ställningstagande

Länsstyrelsen avstyrker förslaget.

Motivering och förtydligande

Länsstyrelsens uppfattning är att de åtgärder som avses möjliggöras genom det nya särskilda skälet redan idag är möjliga att medge dispens för enligt gällande reglering 7 kap. 18 e § 3. Länsstyrelsen anser även att de åtgärder som exemplifieras i utredningen – det vill säga åtgärder som avser att fördröja regnvatten eller minska ras- och skredrisker – kan omfattas av det tredje särskilda skälet.

Länsstyrelsen noterar även att förändringar i strandskyddslagstiftningen har föreslagits och föreslås i olika utredningar. Länsstyrelsen ser risker med att ett samlat helhetsgrepp för strandskyddslagstiftningen inte tas, då de olika förändringar som föreslås riskerar att motverka varandra. Om förslagen inte samordnas kan det medföra att olika lösningar framförs på samma problem, vilket i sin tur gör lagstiftningen otydlig. Länsstyrelsen förespråkar därför att alla förslag om förändringar i strandskyddslagstiftningen hänskjuts till Dir. 2025:59 för att behandlas sammanvägt.

Dagvattensystemets kapacitet ska regleras i lag, avsnitt 8.4

Ställningstagande

Länsstyrelsen har svårt att ta ställning till förslaget i brist på information.

Motivering och förtydligande

Länsstyrelsen har svårt att ta ställning till författningsförslaget utan att en fördjupad konsekvensanalys har genomförts. Länsstyrelsens uppfattning är att dagvattensystemet är underdimensionerat på många håll, särskilt i områden med äldre bebyggelse. Det är därför troligt att kravet på en lägsta dimensioneringsnivå om 10-årsregn får större konsekvenser för VA-huvudmän än enbart ett förtydligande av praxis i lag. I konsekvensanalysen bör det framgå vilken tid för

genomförande som gäller samt hur finansiering av åtgärden ska ske, till exempel genom höjd VA-taxa.

Kommunen ska i översiktsplanen redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera, avsnitt 8.6

Ställningstagande

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och vill se ytterligare redovisningskrav.

Motivering och förtydligande

Länsstyrelsen ser positivt på författningsförslaget om att kommuner, i översiktsplanen, ska peka ut områden avsedda för fysiska skyddsåtgärder mot klimatrelaterade naturolyckor.

Förslaget är avgränsat till skador på den byggda miljön och naturolyckorna översvämning, ras, skred och erosion. Länsstyrelsen anser att risker för människors hälsa och säkerhet borde ingå och därmed även climateffekten värmebölja. Värmebölja är den klimatrelaterade händelsen som medför störst fara för människors liv i Sverige. Det finns stora möjligheter att mildra temperaturerna under värmeböljor genom samhällsplanering. Att inkludera värmebölja skulle ge en tydlig signal till kommunerna att det är minst lika viktigt att planera för som översvämning, ras, skred och erosion.

Om hälsa och säkerhet ingår blir det även lättare att utforma författningsförslag som tar hänsyn till rättviseaspekter i klimatanpassningen. Rättvis klimatanpassning handlar om att skydda samhällets mest sårbara mot effekterna av klimatförändringarna och säkerställa en rättvis fördelning av de risker och fördelar som åtgärder kan innebära. Effekter av klimatförändringen drabbar i högre utsträckning exempelvis kvinnor, äldre, små barn och boende i socioekonomiskt utsatta områden.

Länsstyrelsen anser att ett systematiserat jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv bör integreras i analysunderlaget för klimatanpassning i översiktsplaneringen. Det innebär att i samtliga behovsanalys- och beslutsunderlag bör frågor om det finns generella risker för särskilt sårbara grupper och personer med särskilt sårbara

livssituationer som det behöver tas hänsyn till, och i sådana fall på vilket sätt, kunna besvaras och ligga till grund för bedömningar och beslut. Annars finns det risk för att klimatanpassningsåtgärder inte gynnar eller till och med missgynnar sårbara grupper.

Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför stora risker, avsnitt 8.9

Ställningstagande

Länsstyrelsen avstyrker förslaget.

Motivering och förtydligande

Länsstyrelsen anser att intentionen med författningsförslaget är god då det förekommer äldre detaljplaner som ligger inom riskutsatta områden för klimatrelaterade naturolyckor. Länsstyrelsen avstyrker dock förslaget i sin nuvarande utformning då den föreslagna lagändringen anses gå emot kommuners planmonopol.

Planmonopolet innebär att det är kommunen som bestämmer om och när ett område ska detaljplaneläggas eller en befintlig detaljplan ska ändras eller upphävas. Om planen är föråldrad, saknar genomförbarhet eller hindrar en utveckling som är i linje med samhällsplaneringen kan kommunen redan idag besluta att upphäva planen.

Länsstyrelsen anser även att genomförandeperioden på sex år är för kort med tanke på att ingen finansiering till kommunerna tillkommer för uppdraget. Befintliga resurser kommer behöva avsättas för uppdraget, vilket påverkar kommunernas övriga arbete och kan medföra att andra nationella mål om bostadsbyggande inte uppnås under denna period.

Föreskrifter om högsta inomhustemperatur för känsliga grupper, avsnitt 8.11

Ställningstagande

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och vill se att risker kopplade till höga temperaturer bör uppmärksammas och hanteras i större utsträckning.

Motivering och förtydligande

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att Folkhälsomyndigheten ska ges bemyndigande i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd att meddela föreskrifter om högsta inomhustemperatur i särskilda boenden som kommunen är skyldig att inrätta enligt socialtjänstlagen och LSS.

Förslaget är ett viktigt steg för att stärka skyddet för personer som är särskilt känsliga för höga temperaturer och därmed bidra till en mer jämlik hälsa i ett förändrat klimat.

Samtidigt ser Länsstyrelsen behov av motsvarande åtgärder för andra känsliga grupper som inte bor i särskilda boenden, exempelvis personer med omfattande hemtjänst eller personlig assistans i det egna hemmet samt äldre personer i trygghetsboenden, där det i praktiken ofta finns ett omfattande omsorgsbehov. Länsstyrelsen vill se att risker kopplade till höga temperaturer uppmärksammas och hanteras i ännu större utsträckning.

Ett statligt ansvar för skyddet mot översvämningar från havet, avsnitt 9.2.1

Ställningstagande

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget men vill se ett tydligare fokus på Mälaren och koppling till havsmiljöförvaltningen.

Motivering och förtydligande

Länsstyrelsen är positiva till förslaget om ett utökat statligt ansvar för skyddet mot översvämningar från havet men efterlyser en tydligare koppling och anpassning till havsmiljöförvaltningen.

I det fortsatta arbetet med att utveckla och genomföra förslaget bör den problematik som råder runt Stockholms läns Östersjökust bli särskilt prioriterat, inte minst då stigande havsnivåer riskerar att äventyra Mälaren som dricksvattentäkt för drygt två miljoner människor i regionen. Länsstyrelserna runt Mälaren har vid flera tillfällen tillskrivit regeringen med förslag och uppmaningar kring att det behövs ett nationellt åtagande för att säkra Mälarregionens framtid. (2012, 2015 samt 2021 med efterföljande möte på dåvarande Miljödepartementet 25 mars 2022.)

Länsstyrelsen välkomnar därför särskilt att betänkandet delar länsstyrelsernas bedömning om att stigande havsnivåer riskerar att skada betydande nationella intressen och att det därför inte är rimligt att det är en kommunal eller regional fråga att bedöma hur dessa risker ska mötas.

Samtidigt ser Länsstyrelsen en målkonflikt mellan ökade kustskydd och havsmiljöförvaltningens mål om biologisk mångfald, fiske och minskad fysisk påverkan på havsbotten. Länsstyrelsen anser därför att förslaget bör ha en tydligare koppling till havsmiljöförvaltningen med betoning på att all utformning av kustskydd ska ske på ett sätt som minimerar påverkan på havsmiljön.

Allmänna synpunkter

EU:s restaureringsförordning bör inkluderas, avsnitt 3

EU:s restaureringsförordning trädde i kraft 2024. Förordningen är en central del av EU:s klimat- och miljöpolitik och den ställer krav på att medlemsländerna ska återställa skadade ekosystem.

Länsstyrelsen anser att betänkandet bör beakta de möjligheter som naturbaserade lösningar eller återställning av limniska miljöer (vattendrag, våtmarker och sjöar) och marina miljöer (kustekosystem) kan erbjuda. Naturbaserade lösningar och återställning av skadade ekosystem bidrar till att minska risken för naturolyckor såsom översvämning och erosion. EU:s restaureringsförordning bör därför beaktas som en av de lagar eller styrmedel som är relevant för det fortsatta arbetet med klimatanpassning.

Klimatanpassning bör utgå från ett avrinningsområdesperspektiv, avsnitt 4.4

Länsstyrelsen instämmer med utredarens synpunkt på s. 127 om att beslutsfattandet i vattenfrågor bör kopplas till avrinningsområden för att möjliggöra effektivare beslut om klimatanpassningsåtgärder med anledning av ökade översvämningsrisker längs sjöar och vattendrag. Länsstyrelsen ser en risk i att till exempel klimatanpassningsåtgärder i städer medför ökad översvämning på jordbruksmark, vilket står i direkt konflikt med livsmedelsstrategin och vattenförvaltningens mål. För att klimatanpassning ska gynna biologisk mångfald och vattenkvalitet är det avgörande att alla

åtgärder för klimatanpassning bedöms och planeras med utgångspunkt i ett systemperspektiv som innefattar hela avrinningsområdet. Endast på så sätt går det att undvika att lösa ett problem i en sektor på bekostnad av en annan, och istället uppnå en hållbar utveckling.

Länsstyrelsen har en nyckelroll och bör finansieras därefter, avsnitt 5.3.1

Enligt betänkandet har länsstyrelserna en nyckelroll i klimatanpassningsarbetet med tydliga och omfattande uppdrag kring den regionala samordningen. Den rollen bedöms bli än mer betydelsefull framöver i takt med att klimatförändringarna blir alltmer påtagliga. En betydande del av betänkandets förslag förutsätter att länsstyrelserna bedriver ett aktivt klimatanpassningsarbete. Länsstyrelsen har dock mycket begränsade möjligheter till att svara upp mot de behov som finns hos kommuner och andra aktörer då det särskilda anslaget till länsstyrelsernas klimatanpassningsarbete är avvecklat sedan ett par år tillbaka. Länsstyrelsen anser att regeringen skyndsamt bör återinföra anslaget eller stärka länsstyrelsernas arbete på annat sätt.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Stefan Attefall med klimatanpassningssamordnare Robin Hedenqvist som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Cecilia Magnusson, chef för samhällsavdelningen Kristina Jansson, tillförordnad chef för plan- och bostadsenheten Anna Silver, planhandläggare Ida Larsson, planhandläggare Samu Manselius, planhandläggare Olle Norqvist, vattenstrateg Cristina Trigal, samordnare för jämställdhet och jämlikhet Maria Norberg, miljöskyddshandläggare Anna Östlund och vattenskyddshandläggare Jan Eckhéll, medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.